

Секція 6.
УКРАЇНА В СИСТЕМІ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН

Віталій Андрєєв
Київський університет імені Бориса Грінченка
м. Київ, Україна
avnskyf@ukr.net

Галина Михайленко
Херсонський державний університет
м. Херсон, Україна
Irida55@ukr.net

**УКРАЇНСЬКЕ ПОСОЛЬСТВО 1919 р. У ТУРЕЧЧИНІ ПІД
ГОЛОВУВАННЯМ О. ЛОТОЦЬКОГО:
НА ШЛЯХУ ДО ПРОГОЛОШЕННЯ АВТОКЕФАЛІЇ УКРАЇНСЬКОЇ
ПРАВОСЛАВНОЇ ЦЕРКВИ**

Початок ХХІ ст. для України ознаменувався новим витком обговорення питання щодо надання Українській православної церкві статусу автокефальної. Продовження дискусій з приводу цього питання, навіть незважаючи на отримання томосу УПЦ, спонукає згадати діяльність українського посольства 1919 р. у Туреччині на чолі з О. Лотоцьким. Висвітлення діяльності О. Лотоцького, спрямованої на здобуття автокефалії УПЦ, є метою даної статті.

О. Лотоцький знаний як активний громадський, політичний діяч кінця ХІХ – початку ХХ ст. Крім того, його згадують як знавця церковної історії та палкого прихильника проголошення автокефалії Української православної церкви. Саме ці складові його діяльності, знання церковної історії та боротьба за автокефалію, переплелися під час виконання ним обов'язків посла у Туреччині у ході національно-визвольних змагань на українських землях протягом 1917–1920 рр.

О. Лотоцький повернувся до Києва 1917 р. після 17 років перебування у Петербурзі, де не полишав активну громадську роботу. Діяльність протягом наступних років суттєво збагатила його політичний досвід: Генеральний писар Української Центральної Ради з вересня по листопад 1917 р.; на час відсутності В. Винниченка – генеральний секретар внутрішніх справ і голова Секретаріату; державний контролер УНР в уряді В. Голубовича весною 1918 р.; за часів гетьманату Павла Скоропадського – міністр сповідань (28 жовтня – 14 листопада 1918 р.).

О. Лотоцький на посаді міністра сповідань вів активну боротьбу за автокефалію УПЦ і йому вдалося переконати Раду міністрів на чолі з Ф. Лизогубом в її необхідності. Однак, спроба гетьманського уряду проголосити автокефалію Української церкви на літній сесії Всеукраїнського церковного собору зазнала невдачі [1, с. 65]. За згодою Кабінету на засіданні

Всеукраїнського церковного собору 12 листопада 1918 р. О. Лотоцький виступив із заявою від уряду, в якій рішуче проводив ідею автокефалії: *«Основна засада української держави, – говорив він, – полягає в тому, що в самостійній державі має бути і самостійна церква. Цього однаково вимагають інтереси і держави, і церкви. Ніякий уряд, що розуміє свої державні обов'язки, не може погодитись на те, щоб осередок церковної влади перебував в іншій державі... Таким чином, автокефалія української церкви – це не лише церковна, але й національно-державна наша необхідність»* [2, с. 231-232]. Проте, більшість учасників Собору належали до промосковських кіл і тому було прийнято рішення тільки про визнання обмеженої автономії Української церкви, що передбачало фактично повну її підлеглість московському патріарху.

З приходом до влади Директорії питання про автокефалію постало знову. 1 січня 1919 року був опублікований «Закон про вищий уряд Української Автокефальної Православної Церкви», який базувався на програмі О. Лотоцького [3, с. 297-298]. Тимчасовим комісаром Міністерства сповідань було призначено колишнього міністра сповідань Української Держави О. Лотоцького. Після передачі справ міністерства Іванові Липі Олександр Гнатович мав великі плани щодо своєї подальшої діяльності, насамперед громадської та наукової. Але політичні події найменше сприяли здійсненню таких задумів. У цей час Директорія вирішує відправити новий склад посольства до Туреччини, де «призначений гетьманом український посол М. Суковкин зайняв, з упадком гетьманату, позицію, ворожу для української державності». У середині листопада 1918 р. він повідомив турецький уряд та всі іноземні представництва, що «Україна вважає себе за частину великої російської держави і має стати тереном для її відбудови», заборонив вживати українську мову і наказав вести діловодство посольства російською мовою [4, с. 58].

Голова ради міністрів В. Чеховський підтримав призначення нового складу посольства, бо надавав велике значення справі визнання Константинопольським патріархом автокефалії УПЦ. Директорія запропонувала посаду посла в Туреччині О. Лотоцькому, який вважався фахівцем у церковних справах, був одним з ініціаторів проголошення автокефалії УПЦ і весь його життєвий шлях тісно переплітався з українським національно-визвольним рухом [5, арк. 3].

До Туреччини О. Лотоцький виїхав з родиною – дружиною Німфодорою Мефодіївною, дочкою Оксаною та сином Борисом. Посольство прибуло до Константинополя 23 квітня 1919 р. «Справи українського посольства в Туреччині знайшов я в дуже сумному становищі. Адже 3 березня 1919 р. п. Суковкин сповістив, що за браком коштів він припиняє діяльність Посольства. Більш місяця Українське посольство в Царгороді не існувало», – зазначав О. Лотоцький у звіті про діяльність посольства УНР в Туреччині [6, арк. 3].

На жаль, одну з головних справ, за ради яких послом було призначено саме О. Лотоцького, вирішити не вдалося. Ґрунтовні знання в царині богословських наук, зокрема канонічного права, допомогли йому здобути прихильність у Вселенському патріархаті, він отримав листа до українського уряду. Але без

патріарха, місце якого залишалося вакантним до 1922 р., справа не могла бути вирішеною остаточно [6, арк. 12-15]. Проте, слід відзначити, що вирішальним фактором у невизнанні автокефалії УПЦ у цей момент було нестабільне внутрішньополітичне становище в Україні. Патріарший місцеблюститель Дорофей з розумінням і схваленням поставився до місії О. Лотоцького, але фактично відмовився здійснювати якісь конкретні кроки до того часу, поки політична і церковна ситуація в Україні не стабілізується, а також поки не буде обрано нового Вселенського Патріарха. Окупація Туреччини військами Антанти, наступ більшовиків в Україні змусили О. Лотоцького у березні 1920 р. залишити посольські обов'язки і виїхати до Відня. Однак, ситуація у Туреччині і надалі продовжувала привертати увагу дослідника. У світлі міжнародної ситуації, що склалася на початок 20-х рр. ХХ ст., він вважав нормалізацію відносин між Європою та Туреччиною важливою справою. Адже ця країна для європейських держав є своєрідною брамою на Схід, до особливого мусульманського світу [7, с. 63-65]. Для України О. Лотоцький вбачав у Туреччині нового надійного партнера у міжнародній політиці, адже стосунки набули характеру взаєморозуміння. На його думку, добросусідські відносини та підтримка України – важливий аспект для турецької держави у захисті від північного супротивника – Росії. Спільні інтереси мали в перспективі забезпечити сталі партнерські відносини між Україною та Туреччиною [8, с. 82-88].

Після від'їзду О. Лотоцького посольські обов'язки виконував І. Токаржевський-Корашевич. Аналізуючи діяльність свого попередника, він відзначав, що той, крім своїх організаційних доручень, мав «рятувати становище посольства, повагу та добре ім'я України». За словами І. Токаржевського-Корашевича, у своїй діяльності О. Лотоцький керувався принципом, що посол представляє «гідність і чемність своєї нації» [4, с. 60].

Участь у політичному житті Української держави, що намагалася здобути незалежність, спроби домогтися визнання автокефалії Української православної церкви призводять до того, що надалі дослідження О. Лотоцького будуть спрямовані переважно на те, щоб довести історичне право Української церкви на самостійне існування.

Список використаних джерел:

1. Лотоцький О. Церковна справа на Україні. *Літературно-науковий вісник*. 1923. Кн. V, С. 64–66.
2. Дорошенко Д. Історія України 1917–1923 рр.: в двох томах. Т. 2: Українська Гетьманська Держава 1918 року. К, 2002. 352 с.
3. Лотоцький О. Українські джерела церковного права. Варшава, 1931. 325 с.
4. Токаржевський-Корашевич І. Олександр Лотоцький як дипломат. *Лицар праці і обов'язку: Зб. присв. пам'яті проф. Олександра Лотоцького-Білоусенка*. Торонто, Нью-Йорк, 1983. С. 56–63.
5. Посвідчення посла УНР в Туреччині Лотоцького Олександра, фотографія О. Лотоцького; 20 серпня 1920 – 2 вересня 1922 // ЦДАВО України (Центральний державний архів вищих органів влади та управління України). Ф. 4465. Оп. 1. Спр. 525. 9 арк.
6. Витяги із звіту про діяльність посольства УНР в Туреччині з січня 1919 по березень 1920 року // ЦДАВО України. Ф. 4465. Оп. 1. Спр. 1031. 22 арк.

7. Міжнародні перспективи на Сході (розмова з бувшим Українським Послом в Туреччині Ол. Гн. Лотоцьким). *Воля*. 1920. Т. 3. Ч. 2, С. 63–65.

8. Лотоцький О. Лозаннська умова та наш південний сусіда. *Трибуна України*. 1923. № 5-6, С. 82–88.

Відомості про авторів:

Андрєєв Віталій, доктор історичних наук, професор, професор кафедри історії України, Київський університет імені Бориса Грінченка (м. Київ, Україна).

Михайленко Галина, кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедра історії, археології та методики викладання, Херсонський державний університет (м. Херсон, Україна).

Andreyev Vitaliy, Doctor of Historical Sciences, Professor, Professor of the Chair of History of Ukraine, Borys Grinchenko Kyiv University (Kyiv, Ukraine).

Mykhailenko Galyna, Candidate of Historical Sciences, Docent, Docent of the Chair of History, Archaeology and Methods of Teaching, Kherson State University (Kherson, Ukraine).

THE UKRAINIAN EMBASSY IN TURKEY IN 1919 UNDER THE CHAIRMANSHIP OF O. LOTOTSKY: ON THE WAY TO THE PROCLAMATION OF THE AUTOCEPHALY OF THE UKRAINIAN ORTHODOX CHURCH

Галина Калінічева
ЗВО «Міжнародний науково-технічний університет
імені академіка Юрія Бугая»
м. Київ, Україна
kaligali@ukr.net

ІНТЕРНАЦІОНАЛІЗАЦІЯ ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ: ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ДЛЯ УКРАЇНИ

Актуальність проблеми полягає у тому, що інтернаціоналізація освіти є культурним феноменом, що дозволяє виявити глибинні напрями розвитку сучасної освіти з урахуванням культури і традицій, і тому стає важливою складовою освітньої політики країн. Процес інтернаціоналізації освітньої галузі України, як складова системної модернізації, дедалі наполегливіше актуалізує необхідність змістовного оновлення національної системи вищої освіти відповідно до вимог часу, з одного боку, та збереження національної ідентичності вітчизняної освітньої системи, з іншого боку.

Модернізаційні завдання полягають у забезпеченні засвоєння цивілізаційних здобутків і водночас – унеможливленні культурної гомогенізації. І хоча зміни в освітніх сферах не передбачають нівелювання національних особливостей і пріоритетів та мають розглядатися не як загроза, а